7.11.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunta

HE 131/2024 vp

MIELI ry:n lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt MIELI Suomen Mielenterveys ry:ltä asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle lasten ja nuorten terapiatakuuta koskevaksi lainsäädännöksi.

Hallituksen esityksen tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten mielenterveyden häiriöiden ehkäisyn ja hoidon sekä mielenterveyden tuen saatavuutta perusterveydenhuollossa ja sosiaalihuollon perustason palveluissa. Lapsilla ja nuorilla tarkoitettaisiin alle 23-vuotiaita henkilöitä. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terveydenhuoltolakia, sosiaalihuoltolakia, korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia. Esityksen mukaan perusterveydenhuollossa lyhytpsykoterapia tai psykologiseen vuorovaikutukseen perustuva määrämuotoinen ja aikarajoitteinen psykososiaalinen hoito olisi aloitettava 28 vuorokauden kuluessa siitä, kun tarve tällaiselle hoidolle on todettu, jolleivat lääketieteelliset, hoidolliset tai muut vastaavat seikat muuta edellytä.

MIELI ry:n havainnot hallituksen esityksestä

Lisääntynyt mielenterveysoireilu on useiden tutkimusten sekä indikaattoreiden valossa noussut merkittäväksi terveyshaasteeksi useissa väestöryhmissä Suomessa. Erityisesti nuorten mielenterveysoireilussa havaittu kielteinen kehitys on jatkunut huolestuttavana koronapandemian jälkeen ja nuorten mielenterveyskriisi on noussut yhteiskunnallisesti merkittäväksi haasteeksi. MIELI ry katsoo, että hallituksen esitys lasten ja nuorten terapiatakuusta on oikeasuuntainen uudistus, sillä se lisää nopeasti alkavan hoidon saatavuutta perusterveydenhuollossa sekä sosiaalihuollossa. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen heikko saatavuus perustasolla on tällä hetkellä suomalaisen palvelujärjestelmän kipupiste. Terapiatakuu on tarpeellinen uudistus, jonka avulla lisääntynyttä mielenterveysoireilua sekä siitä aiheutuvia merkittäviä kielteisiä seurauksia voidaan ehkäistä. Samalla MIELI ry haluaa korostaa, että terapiatakuulla ei yksinään kyetä ratkaisemaan mielenterveyskriisiä. Ratkaisut edellyttävät laaja-alaista puuttumista niihin taustatekijöihin, jotka vaikuttavat mielenterveyden rakentumiseen.

Jotta lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden hoidon saatavuutta voidaan merkittävästi parantaa, on palveluita tarjottava palvelujärjestelmässä mahdollisimman laaja-alaisesti. Tästä syystä sosiaalihuollon sisällyttäminen terapiatakuuseen perusterveydenhuollon lisäksi on perusteltua. Samalla hallitusohjelmaan kirjattu uudistus kaksiportaisesta psykoterapeuttikoulutuksesta tulee toteuttaa tämän hallituskauden aikana, sillä terapiatakuun tavoitteiden saavuttaminen edellyttää psykoterapeuttisen osaamisen vahvistumista palvelujärjestelmän perustasolla.

MIELI Suomen Mielenterveys ry
Maistraatinportti 4 A, 7. krs
00240 Helsinki
Vaihde: (09) 615 516
E-mail: etunimi.sukunimi@mieli.fi
Kotisivu: www.mieli.fi
Y-tunnus: 0202225-4
Kotipaikka: Helsinki

MIELI ry katsoo, että lasten ja nuorten terapiatakuun ikärajan tulisi koskea nuorisolain mukaisesti kaikkia alle 29-vuotiaita. Tähän antaa aihetta muun muassa nuorten aikuisten lisääntyvä oireilu ja kasvava mielenterveysperusteinen työkyvyttömyys. Hallituksen esityksessä merkittävä osa opiskelijoista jää terapiatakuun ulkopuolelle, vaikka opiskelijoiden mielenterveyden ongelmat ovat hyvin yleisiä. Korkeampaa ikärajaa puoltaa myös se, että useat kehityksellisesti tärkeät ja mielenterveyteen olennaisesti linkittyvät elämäntapahtumat, kuten esimerkiksi itsenäistyminen, opiskelun loppuun saattaminen sekä työelämään siirtyminen tapahtuvat usein vasta yli 23-vuotiaana.

Terapiatakuun laadukas toteutuminen edellyttää asiantuntijoiden sekä palvelunkäyttäjien mahdollisuutta seurata hoidon tuloksellisuutta. MIELI ry katsoo, että terapiatakuun seurantaa varten tulee perustaa läpinäkyvä laaturekisteri, jonka avulla lapsilla, nuorilla sekä heidän vanhemmillaan on mahdollisuus perehtyä hyvinvointialueella tarjottavan hoidon tuloksiin sekä asiakaspalautteisiin. Rekisteri mahdollistaa myös terapiatakuun yhdenvertaisuutta koskevan seurantatiedon kerryttämisen.

Terapiatakuun lähtökohtana tulee olla lapsen ja nuoren tarpeet, ei hyvinvointialueen menetelmävalikoima. Perhe- ja ryhmäinterventioiden tulee sisältyä terapiatakuuseen ja kaikkien hoitojen tulee tapahtua ensisijaisesti lähipalveluna lasten ja nuorten arkiympäristössä. Lyhytpsykoterapiaa koskevan arvion tulisi olla mahdollista toteutua lääkäreiden lisäksi myös psykologien toimesta.

Lopuksi MIELI ry haluaa muistuttaa, että hallituksen esitys ei vastaa terapiatakuu-kansalaisaloitteen sisältöä. Eduskuntaan edenneessä kansalaisaloitteessa terapiatakuu ja kuukauden aikaraja hoidon aloittamiselle koskee koko väestöä. Lasten ja nuorten terapiatakuu on myönteinen uudistus, jonka yhteydessä MIELI ry suosittelee hallitusta käynnistämään koko väestöä koskevan terapiatakuun selvitystyön.

Yhteenveto lausunnosta

Lasten ja nuorten terapiatakuu on oikeasuuntainen uudistus, jonka avulla hoidon saatavuus paranee perusterveydenhuollossa sekä sosiaalihuollossa.

Laille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää terapiatakuun ikärajan nostamista 29 ikävuoteen.

Hallituksen esitys ei koske koko väestöä ja ei siksi vastaa eduskuntaan edennyttä terapiatakuu-kansalaisaloitetta. Koko väestöä koskevan terapiatakuun selvitystyö tulee käynnistää kuluvalla hallituskaudella.

Lasten ja nuorten terapiatakuu ei ratkaise yhteiskunnan mielenterveyskriisiä, sillä hoitoon panostamisen lisäksi mielenterveysongelmia tulisi ehkäistä taustatekijöihin puuttumalla.

MIELI Suomen Mielenterveys ry

Kristian Wahlbeck
johtava asiantuntija
kristian.wahlbeck@mieli.fi

Frans Horneman
johtava psykologi
frans.horneman@mieli.fi